

Utenriksdepartementet
Postboks 8014 Dep

0032 OSLO

Høringsuttalelse om Europautredningen

Europeisk Ungdom viser til utlysning av høringsinnspill til *NOU 2012:2 Utenfor og innenfor- Norges avtaler med EU*, på Utenriksdepartementets nettsider, utsatt frist til 16.05.12.

Vi vil benytte anledningen til å takke Utenriksdepartementet for å ha satt i gang prosessen med å utrede Norges forhold til EU. Funnene i utredningen illustrerer viktigheten av en omfattende kartlegging av EØS-avtalen og supplerende avtalers påvirkning på Norge. Videre vil vi takke utvalget for et solid og godt arbeid.

Som ungdomsorganisasjon vil vi i denne uttalelsen hovedsakelig fokusere på de delene av utredningen som belyser temaer som er relevante for ungdom. Allikevel er enkelte elementer mer universelle ettersom vår integrering i EU berører så å si alle samfunnsområder og dermed setter premisser for barn og unges rammevilkår i dag og i fremtiden. Europautredningens overslag om at Norge per dags dato er to tredjedeler integrert i EU sammenlignet med andre EU-land, gjenspeiler en virkelighet de færreste har vært klar over.

Vi har pekt på fire viktige funn fra utredningen som vi mener er problematiske aspekter ved Norges forhold til EU og som bør adresseres i Stortingsmeldingen. Under hvert tema har vi skissert noen tiltak med utgangspunkt i Regjeringens gjeldene politiske plattform.

Europeisk Ungdom vil fremheve følgende elementer fra Europautredningen;

1. Mangelfull kunnskap om, og inneforståelse med Norges tette integrasjon i EU hos ungdom.
2. Lite tilgjengelig og tilpasset informasjon for ungdom om EU, EØS, Norges avtaler med EU og tilrettelagte programmer og støtteordninger i regi av EU.
3. Minimal påvirkning og informasjon i tidlige beslutningsprosesser.
4. EØS- En holdbar avtale?

1. Mangelfull debatt som følge av kunnskapsløshet og begrenset tilpasset informasjon.

I følge undersøkelsen gjort av utvalget kap.12.1, oppgir nordmenn å ha lite kunnskap om EØS-avtalen, og endra mindre om Schengen-avtalen. Utvalget oppgir at omkring halvparten synes det er vanskelig å skille mellom EU og EØS, og at kunnskapsnivået er spesielt lavt hos unge.

Vår erfaring og hypotese om mangelfulle kunnskaper blant norsk ungdom om Norges forhold til EU, samsvarer med funnene i Europautredningen. Europeisk Ungdom har siden 70-tallet snakket, diskutert og formidlet kunnskap til unge om EU og Norges tilknytning til det europeiske samarbeidsprosjektet. Vi opplever ungdom som interesserte, spørrende og nysgjerrige på EU som prosjekt og hva det har å si for Norge. Det er allikevel åpenbare kunnskapshull blant ungdom og fundamentale misoppfatninger av hva EU er og hvordan Norge deltar i prosjektet.

Kunnskapsnivå og politisk debatt henger sammen med hvordan EØS, Schengen m.m formidles i de sentrale kunnskapsproduserende institusjonene i samfunnet, slik som media, skole og forskning. Et påfallende trekk i alle institusjoner er at det er bredere dekning av utviklingen i EU, enn Norges forhold til EU. Dette kan ha sammenheng med det lite kontroversielle forholdet Norge og norske politikere har til Norges tilknytning som i lang tid har hatt et bredt politisk flertall.

Av særlig relevans for Europeisk Ungdom er dekningsgraden av EU, EØS og de supplerende avtalene i skolepensum. Utredningen viser til en gjennomgang av de formelle læringsplanene og pensumbøker på videregående nivå i Norge, Sverige og Danmark og slår fast at det er markante forskjeller mellom de tre landene. Det blir pekt på at Norge bruker uforholdsmessig mye plass til EU som internasjonalt forhold noe som ikke reflekterer bildet av EU som *de facto* norsk innenrikspolitikk.

Europa, EØS og EU er ikke nevnt eksplisitt som læringsmål i den obligatoriske skolegangen i Norge. Elever på åttende til tiende trinn skal kjenne til "det politiske systemet i Norge og i det internasjonale samfunnet". Det er først i lærerplanen for samfunnsfag i videregående opplæring at det til en viss grad pekes direkte på mål om økt kunnskap om EU og Norges forhold til EU. Etter gjennomgang av de seks største og hyppigst brukte læreverkene i samfunnsfag i den videregående skole finner utvalget at EU kun er dekket i begrenset grad og da som utenrikspolitikk. Ingen av læremidlene tar opp sammenvevingen mellom nasjonal og internasjonal politikk. Det er også fremhevet i utredningen at diskusjonene om Norges forhold til EU som i følge læreplanen skal finne sted, kun tar for seg debatten rundt folkeavstemningen i 1994 (Kapittel 12.4.2).

Europeisk Ungdom etterlyser mer pensum relatert til EU, EØS og Norges avtaler med EU. Nå som en solid oversikt og forskning på feltet foreligger, bør det forholdsvis lett kunne inkorporeres en større andel om Norges avtaler med EU og relevante aspekter ved norsk integrering i EU på pensum. Vi oppfordrer Kunnskapsdepartementet til å ta med seg innspillet i arbeidet med neste periodes læreplan og pensumbøker. Mye av kunnskapen om EU er avansert og tung, så det er nødvendig med gode pedagogiske opplegg som supplerer teorien.

Europeisk Ungdom mener kunnskapsløshet og mangelfull informasjon er en betydelig årsak til den mangelfulle debatten om Norges forhold til EU. Økt kunnskap vil skape en mer nyansert, og mindre polarisert og konfliktfylt EØS- debatt enn den vi har i dag. Dagens EU/EØS-debatt preges av myter og skremsepropaganda, med til tider usaklig retorikk fra begge yttersider i debatten. Europeisk Ungdom stiller seg bak merknaden i utredningen: ”*Kunnskap og debatt er viktige elementer i et demokratisk styre. Godt kunnskapsgrunnlag kan bedre utformingen og gjennomføringen av politikken og sikre at handlingsrommet blir utnyttet i størst mulig grad (..) Fravær av debatt bidrar til å svekke kunnskapsgrunnlaget, redusere handlingsrommet, gi svakere legitimitet og kan potensielt bidra til å undergrave tilliten til politikerne og det politiske system*” (Kapittel 12.4).

Europeisk Ungdom vil med dette fremheve myndighetenes viktige rolle og ansvar i mer aktivt informasjonsarbeid og heving av kunnskapsnivået blant norsk ungdom om Norges tilknytning til EU.

2. Lite tilgjengelig og tilpasset informasjon for ungdom om EU og Norges avtaler med EU, og om tilrettelagte programmer og støtteordninger i regi av EU.

Europeisk Ungdom vil videre peke på viktigheten av å styrke informasjons- og opplysningsflyten fra myndighetene, utenom de tradisjonelle kunnskapsproduserende institusjonene, både regionalt og nasjonalt. Det bør være lett å få tak i oversiktlig og god informasjon. Med utgangspunkt i kartleggingen av Europautredningen bør det legges til rette for en felles portal på internett der formalisert informasjon om EU gjøres mer tilrettelagt for ungdom, med spesifikke sider tilpasset hver landsdel fylke/kommune/distrikt. Dette kan eventuelt gjøres i samråd med regionskontorene. Her kan det også være en oversikt over støtteordninger og programmer i regi av EU som også er tilgjengelige for nordmenn gjennom våre avtaler med EU.

Utvalget har også undersøkt nordmenns bruk av EØS-avtalen. Under kategorien ”respondentenes forhold til studier” kom det frem at det var flere nordmenn som har studert eller som har tenkt å studere i et EU-land enn gjennomsnittet i EU (sammenligning gjort med Eurobarometer i 2006). ERASMUS-ordningen for utveksling av studenter i høyere utdanning er populær og godt brukt av norsk ungdom. Utvekslingsavtalene for elever på grunn- og videregående nivå, og i yrkesfagutdanning, COMENIUS og DA-VINCI er mindre kjent.

På bakgrunn av en forent forståelse om gevinstene av internasjonalisering av forskning, studier og opplæring i Norge vil Europeisk Ungdom oppfordre til økt satsing på deltakelse i felleseuropeiske opplæringsprogrammer og tiltak. Med utgangspunkt i tidligere resonnementer om mangelfull informasjon om EUs programmer og ordninger tilgjengelige for nordmenn i og utenfor Norges avtaler ønsker vi også her økt satsing på å bekjentgjøre ulike tilbud for ungdom.

3. Minimal påvirkning og informasjon i tidlige beslutningsprosesser.

Vår tilknytning til EU er i dag preget av et grovt demokratisk underskudd vi mener Norge ikke kan overse. Ut fra dagens politiske klima virker ikke et fullverdig medlemskap innen rekkevidde. Vi vil derfor oppfordre myndighetene til å utnytte handlingsrommet i større grad, understøttet av utredningen. I tillegg til de skisserte løsningene for å skape en større debatt i det offentlige rom, bør Stortingets Europautvalg utvides, både deres mandat og størrelse. En større involvering og tettere oppfølging av saker under behandling i EU vil styrke Norges mulighet til å føre en aktiv Europapolitikk. Det vil også være hensiktsmessig å styrke bemanning i de deler av forvaltningen som behandler EØS-relevant lovgiving.

Europeisk Ungdom ønsker i utgangspunktet økt bruk av reservasjonsretten, av hensyn til demokratiet. Da dette innebærer en viss risiko, ettersom man ikke vet utfallet av å ta i bruk en slik regel, er vi heller positive til en strengere vurdering av direktivers EØS-relevans. Her gis Norge en mulighet til å kunne vike fra direktiver som ikke er optimalt tilpasset det norske samfunn og/eller økonomi på et tidligere tidspunkt.

Det bør også åpnes for mer aktiv deltakelse og påvirkningsarbeid i EU. Det har ved gjentatte anledninger kommet frem i media at norske ministere og embetsmenn ikke benytter seg av invitasjoner til ulike møter i Brussel. Europeisk Ungdom frykter at dette fører til en sporadisk oppfølging av prosessene i EU, som svekker Norges evne til å påvirke viktige politiske prosesser i EU.

Europeisk Ungdom mener det vil styrke Norge både innad og utad å innføre en Europaminister, under Utenriksdepartementet. Ved å samle ansvaret for informasjonsflyt under ett departement vil det være lettere å sette politiske saker på dagsorden mens de ennå er aktuelle i EU-sammenheng, synliggjøre påvirkningen EU har i og på Norge, øke fokuset på EU- og Europapolitikk i Norge samt fremme Norges interesser i europaspørsmål.

Sverige og Finland er to godt integrerte EU-land som har opprettet en europaminister som et verktøy de bruker for lettere å samle politikken og kommunikasjonen. Norge har som EØS-medlem et svært lite spillerom i EU. Vi er nødt til å forholde oss til EU som én enhet og vi må snakke med én stemme. Det vil forenkle Norges deltakelse å samle synspunkter og politikk hos én person, samtidig som dette vil styrke Norges evne til å reagere på, og håndtere politiske prosesser i EU på et tidligere tidspunkt.

Vi oppfordrer også til å øke antall årsverk i den utenrikspolitiske delegasjonen i EU, slik at det er rom for en mer aktiv informasjonsinnhenting. Myndighetene bør også etterstrebe å finne nye permanente strukturer på lobbyarbeidet i Brussel. Man bør undersøke muligheten for å få fast observatørstatus i EUs beslutningsorganer.

4. EØS- en holdbar avtale?

Europeisk Ungdom jobber for og tror på tettere europeisk samarbeid. Av den grunn er Norges integrering i EU gjennom EØS-avtalen og supplerende avtaler som sikrer Norge gode rammevilkår en ønsket, men ikke optimal løsning. Utvalget gjør i kapittel 28 noen

vurderinger med hensyn til videre strukturering av de liggende og fremtidige avtaler. Europeisk Ungdom ser det ikke som hensiktsmessig å utvikle en ny permanent struktur. Det vil møte motbør i EU, som kan se dette som et forsøk på å fastspikre en struktur de i utgangspunktet ikke er tilhengere av, men som i nåværende form er akseptert. I tillegg er Europeisk Ungdom negative til å permanent forankre en så udemokratisk løsning, som fratrar nordmenn muligheten til å påvirke viktige rammer for norsk samfunn og næringsliv.

Europeisk Ungdom ser ingen realistiske alternativer til EØS-avtalen, annet enn fullt EU-medlemskap. En alternativ løsning med handelsavtale(r) vil ikke sikre lik regelutvikling og en dynamisk utvikling av Norges relasjoner til EU, slik EØS-avtalen gjør. I tillegg viser utviklingen i forholdet mellom EU og Sveits at dette ikke er en politisk realistisk løsning for Norge. I det politiske klimaet vi har i dag blir det derfor viktig å spre kunnskap om, og anerkjenne hvor viktig EØS-avtalen er for Norge. Norske politikere må uttale seg ærlig og åpent om reelle alternativer til EØS.

Så lenge folket ikke ser seg tjent med et EU-medlemskap er EØS-avtalen og supplerende avtaler akseptable kompromisser. De lovpålagte prinsippene om dynamisk og ensartet tilpasning sørger for stadig tettere integrering som i all hovedsak er gunstig for Norge.